

IN MEMORIAM MIHAIL MACREA

Mihail Macrea provine dintr-o zonă binecuvântată pentru cultura română, din împrejurimile Sibiului, unde au văzut lumina zilei și Ioan Lupaș, D.D. Roșca, Ioan Moga, Onisifor Ghibu și Andrei Oțetea. Cel pe care-l omagiem astăzi s-a născut la Săcel, la 19 iulie 1908.

Dacă Pârvan e întemeietorul, în 1919, a școlii de istorie antică și arheologie la universitatea românească din Cluj, împreună cu o pleiadă de istorici, arheologi și filologi clasici veniți de peste munți – D.M. Teodorescu, Emil Panaitescu, G.G. Mateescu, Șt. Bezdechi și Theodor Naum – Mihail Macrea face parte din a doua generație de istorici ai antichității, formată deja la Cluj.

Încă student, Mihail Macrea începe în 1929 cercetarea științifică în domeniul numismaticii, la atunci întemeiatul Institut de Studii Clasice al Universității. După o licență luată *magna cum laude* cu teza *Circulația monetară în Dacia*, tânărul Macrea e trimis la Școala Română din Roma, cum era cunoscută în acei ani Accademia di Romania. Acolo își desăvârșește pregătirea între 1931 și 1933, în chiar vremea inaugurării edificiului construit de Petre Antonescu. În anii '30, printre tinerii formați la Roma se găseau Octavian Floca, Nicolae Lascu, Dionisie Pippidi, Ion Iosif Russu, ca să-i pomenim doar pe câțiva dintre cei repede afirmați în cercetarea antichității. În 1937 devine doctor cu teza *Contribuții la studiul trofeului în arta romană*, subiect pe care-l pregătise la Roma.

Revenit la Cluj, parcurge treptele ierarhiei universitare și academice, la Institutul de Studii Clasice, la Muzeul acestuia și la Universitate, ca șef de sector la Institut, conferențiar universitar din 1948 și profesor din 1964.

Cel care scrie aceste rânduri s-a numărat printre studenții ce i-au purtat pe umeri sicriul în care fusese adus din Germania în toamna lui '67, căci a murit ca un soldat la datorie, în momentul întoarcerii de la un congres de studii clasice. Avea doar 59 de ani.

La centenarul nașterii sale se cuvine să ne întrebăm: ce a însemnat Mihail Macrea în peisajul istoriografic al epocii și ce rămâne valabil din opera sa?

A început ca numismat, disciplină pe care n-a abandonat-o cu totul, chiar dacă, treptat, s-a îndreptat spre arheologie și istorie a antichității daco-romane în general. A făcut cercetări arheologice de tânăr, cu mijloacele și tehnica de săpătură atunci la modă. Desigur, școala arheologică interbelică de la Cluj nu se ridica la nivelul celei de la București, la Cluj lipsea un Ion Nestor ori un Vladimir Dumitrescu. Mihail Macrea nu a făcut parte decât incidental din largile colective de cercetare de la cetățile dacice din Munții Orăștiei ori din colectivul de la Ulpia Traiana, săpături conduse de Constantin Daicoviciu. Acestea erau șantierul de „top” ale Clujului interbelic și postbelic. Macrea și-a îndreptat cercetarea de teren spre două direcții: arheologie dacică și arheologia epocii romane. Prin urmare, a făcut săpături la Bologa, Râșnov, Căpâlna, Mehadia, Porolissum, Brețcu, Inlăceni, Arpașu de Sus, Cașolț, Calbor și Buciumi, așa încât publicațiile sale se referă la epoca dacică clasică și mai ales la epoca romană în Dacia. Perioada postromană nu a lipsit din preocupările sale, dar a rămas pe plan secund.

Bibliografia sa nu este prea vastă. În 44 de ani, între 1932 și 1976, au apărut 75 de lucrări semnate de el singur ori în colaborare. Din acestea, în timpul vieții sale, a publicat 65, până în 1967. Desigur, așa erau vremurile, când nu exista goana după cât mai multe articole, când nu exista ISI, când nu se numărau pagini, când important era ce publicai, nu cantitatea, și nici – până la un punct – în ce revistă publicai. Rezultatul este că, proporțional cu numărul de lucrări publicate, foarte mult din bibliografia sa este util și astăzi. Nu a crezut de cuviință să publice fiecare ciob, fiecare cui de fier descoperit în săpătură. Când, în primii ani după război, a trebuit să țină un curs universitar de istorie universală, cu greu a consimțit la multiplicarea întâiului fascicol, despre principatul lui Augustus, numai pentru uz intern, la cererea studenților, căci nu considera că este o lucrare încheiată și demnă de a fi publicată. Mihail Macrea nu făcea parte din aceia după a căror dispariție nu rămâne nici un manuscris prin sertare. A propos de sertare, dată fiind și moartea sa subită, aluziile pe care le face Macrea în publicații, cum că este înaintat cu lucrul la o carte despre armata romană în Dacia, ne îndeamnă să ne întrebăm pe la ce colaboratori și elevi „credincioși” magistrului au ajuns notițele și manuscrisele sale ?

Lucrarea fundamentală a lui Mihail Macrea e *Viața în Dacia romană*, apărută postum, în 1969. A fost prima sinteză din istoriografia românească ce privea întreaga provincie, a fost cea mai completă lucrare despre Dacia romană și a rămas până azi, la aproape patru decenii de la apariție, o carte fundamentală. Cum cercetarea nu stă

în loc, pentru unele chestiuni tratate în carte există acum informații în plus, uneori importante, în alte privințe s-a schimbat în timp, firește, viziunea istoriografică. Este limpede acum că necropolele de la Cașolț și Calbor nu sunt dacice. N-aș îndrăzni însă să afirm că Mihail Macrea a forțat nota, făcându-le dacice cu rea credință; eroarea ține, mai degrabă, de nivelul cunoștințelor din epocă. În cea mai mare parte, cartea din 1969 este valabilă și acum. Acesta este succesul postum al strădaniei, al muncii conștiințioase, uneori în condiții de sănătate precară.

Mihail Macrea nu a făcut concesii politice. Este adevărat că, nedeținând funcții răsunătoare, asupra sa nu se exercitau nici presiuni de această natură. Nu a scris la comandă, cel puțin nu în sensul la care au consimțit unii istorici după al Doilea Război Mondial. Mica sinteză, broșura din 1943, *La vita romana in Transilvania*, ținând seama de vremurile tragice în care apărea, chiar și de limba în care era publicată, poate fi considerată ca fiind destinată, fără îndoială, și propagandei externe. Dar ce mijloc onest și, din păcate, firav, de a combate nedreptatea de la Viena !

Mihail Macrea a revenit, în câteva rânduri, asupra caracterului stăpânirii romane în Dacia ajungând, în *Viața în Dacia romană*, la o poziție echilibrată cu privire la civilizația romană implantată într-un teritoriu cucerit. În viziunea lui Macrea, echilibrată a fost și „balanța” etnică – daci și romani – din procesul etnogenezei românești. După moartea sa, în anii '70 și '80, unii istorici români, care n-au prea contat nici atunci, iar acum au fost uitați de tot, au înclinat foarte mult această balanță spre traco-dacism.

Relațiile interumane din breasla arheologilor și istoricilor se nășteau și se întrețineau atunci, ca și acum, după chipul moral al fiecăruia. Nu lipseau nici atunci amicitia și inamicitia, vanitățile, frica de superior, lingușeala, calomnia crasă, mica bârfă pseudoinocentă. Mihail Macrea a avut respectul cuvenit față de Constantin Daicoviciu, mai mare ca el cu 10 ani. Dar n-a preluat idiosincraziile acestuia, măcar că era înregimentat în breasla clujeană din clădirea muzeului, fortăreața cu curte interioară unde stăpân absolut, senior medieval, era Constantin Daicoviciu. Mihail Macrea chiar a locuit, până la sfârșitul vieții sale, ca și alți colegi, în clădirea muzeului clujean. A dat spre lectură manuscrisul cărții sale lui Dumitru Tudor, pe care se vede că-l prețuia, și nu s-a sfiit să apeleze în același sens la un coleg mai tânăr, Hadrian Daicoviciu.

La centenarul nașterii sale și la puțin timp după împlinirea a 40 de ani de când și-a sfârșit viața, Mihail Macrea rămâne o figură luminoasă a istoriografiei românești. Nu e un zeu cocoțat pe un soclu, de unde statuia se sfărâmă când se clatină soclul, e un om prețuit pentru ceea ce ne-a lăsat, o pildă de viață, o pildă de abnegație pentru profesie. De câte ori deschidem *Viața în Dacia romană* să avem și un gând bun și senin pentru Mihail Macrea.

Mihai Bărbulescu